

Rodný môj kraj

ŽUPNÝ MAGAZÍN

ČÍSLO 15/2013

Információk összessége magyar nyelven

Értékelt és tanácsokat fogalmazott meg a Nemzeti Konvent

Még az idei esztendő májusában ünnepi plenáris ülésel újrazedte tevékenységét a Nemzeti Konvent az Európai Unióról. Legfőbb feladata ajánlásokat fogalmazni meg a szlovák kormány részére európai ügyekben, ám nemcsak az Európai Unióval, hanem a polgárokkal és igényeikkel kapcsolatban is. A munkacsoportok első tanácskozására a pozsonyi Prímás Palotában került sor június 27-én. A Nagyszombati Önkormányzati Kerületet Kvarda József (foto) alelnök képviselte a kettes számú munkacsoportban. „A tanácskozáson spontán módon reagáltuk a kialakult helyzetre és javaslatokat fogalmaztunk meg arról, miként kellene a továbbiakban működni az Európai Uniónak. Felszólalásomban az Európai Unióhoz hasonlítottam a megyéket. Az önkormányzati kerületek 12 éve jöttek létre, Szlovákia két évvel később lett az EU tagja. Az emberek ennek ellenére sem tudják pontosan meghatározni, mi is a megye és mi az Európai Unió. A Szülőföldem megyei újságon keresztül is szeretnék nekik ezt elmagyarázni”. Kvarda József másik felszólalásában

az Európai Unió Régiók Bizottságával foglalkozott. „Ez egy tanácsadó szerv, de sokak szerint más státust érdemelne. Jelentősebbet a jelenleginél. Ennek kapcsán hívom fel a figyelmet, hogy a Nagyszombati kerületnek a Regionális Operatív Programok esetében szintén csak tanácsadói jogköre van. Pedig ebben az esetben az EÜ pénzalapjainak az elosztásáról van szó. Ki tudja a megyénél jobban, milyen állapotban vannak a kerület hatáskörébe tartozó utak, a kulturális intézmények vagy a szociális otthonok? Ezért akarjuk ebben az esetben is megváltoztatni a tanácsadói jogköröket igazgatásiakra, úgy, ahogy az más európai uniós tagországokban van. Természetesen, ez az operatív programokra vonatkozik.” A Nemzeti Konvent szándéka bekapcsolni európai uniós tagságunk értékelésébe a társadalom lehető legszélesebb rétegét, hogy aztán a végső ajánlások egy átfogó egyeztetés eredményeire épüljenek. A munkacsoportoknak háromhavonta egyszer kellene ülésezniük, vagyis a következő találkozóra 2013 szeptemberében kerül sor.

Nagyobb területi egység – megye

Szlovákia területi felosztása több terminológiai kérdést is felvetett az igazgatási terület és annak vezetője megnevezésének vonatkozásában. Míg az egyes közigazgatási területi egységek hivatalos nevéről Szlovákiában a nagyobb területi egység esetében az „önkormányzati kerület” terminus technikust, vezetője esetében „a választották kerületi önkormányzat elnöke” megnevezést választották, egyre többször hallani a megye és ispán kifejezéseket.

A területi felosztás, államigazgatás és a velük kapcsolatos terminológia problémáját a mai Szlovákia területén a dualizmus kora előtti időkben elsőként František Vítavoslav Sasinek (1830 – 1914) vetette fel. Ő foglalkozott a kérdéssel történeti szempontból. Munkájában, az „A mai Magyarország kezdetei” címűben, mely nyomtatásban 1868-ban jelent meg Fr. X. Škarnicel és fiai szakolcai nyomdájában, azt írta: „Szláv alkotmány, korlátozott királyi hatalommal, tartományi országgyűléssel, az ország megyés irányítórendszerével, az élő nyelv egyházával, polgári szabadsággal, az általános nemzeti művelődés támogatásával és virágzó saját kereskedelemmel...” A hazai eredetű megye (župa) fogalmat latinul írt szöveggel is alátámasztja, melyben Zuppania formában tüntetik fel a kifejezést. F. V. Sasinek középkori társadalmat leíró művéhez hasonlóan, Ján Lukačka a „Feudális társadalom F. V. Sasinek műveiben” c. tanulmányában, melyet a Matica slovenská adott ki születése 175. évforduló alkalmából egy gyűjteményben, kiemeli Sasinek történelmi terminológiáját. Sasinek

művéből következik, hogy Nagy-Moravia társadalmi szervezettsége a megyerendszeren alapult. Az ispánnak végrehajtó, bírói és igazgatási hatásköre (hatalma) volt, fenntartotta a nyugalmat és rendet, irányította a tartományi munkákat és óvta a királyi vagyont.

Az államszervezéssel jogi szempontból Martin Vietor professzor foglalkozott az „Állam- és jogtörténet a CSSZSZK területén” c. munkája előszavában. Nagy-Moravia állami apparátusáról azt írta: A vármegyés adminisztráció élén az ispánok álltak, annak végrehajtó szervei a testületek voltak. Igazgatási és bírói tevékenységet láttak a vármegyék templomainak papjai, a megyésprebiterék a vármegye területén. „A legfőbb bírói hatóságok a megyében az ispánok voltak.” Az első magyar uralkodók a szlávok vármegyerendszerét vették át, s azt alakították a frank komitatusok mintájára saját céljaiknak megfelelően. A székek szervezete így válhatott a feudális hatalom támaszává. Nyelvtudományi szempontból a megye és ispán kifejezésekkel Šimon Ondruš nyelvtudós foglalkozott. A hazai és idegen nyelvű irodalom alapos elemzésével olyan összehasonlító nyelvészeti következtetésre jutott, hogy a megye szláv szó és tartalma hasonló indíttatású, mint a kraj-kerület szóé, melyet a szlovákban a krájať- szelni igéből eredeztet, ahogyan az okres-járás kifejezést az okresať-lefaragni szóból vezeti le. „A megye (župa) az indoeurópai geu-, az ószláv žu- szótövből ered, annak ősrégi jelentésében, a szelni, vágni értelemben, a használata pedig a 10. század előttre keltezhető.

Horvátországban képviselte megyénket a Krakovienka

Nemzetközi folklórfesztivált rendeztek 2013. június 19-e és 23-a között a horvátországi Crikvenica és Novi Vinodolski városokban, amelyen régiókat a krakoványi Krakovienka néptáncgyűttes képviselte. A fesztiválon a hazai, crikvenicei KUD Vatroslav Lisinski és Udruga Romska nada, valamint a zágrábi KUD Sv. Ana Odranski Obrež együtteseken kívül fellépett Szlovákiából a nagymihályi Michalovski nevesti a befare folklórcsoport és a poprádi Letnička gyermek-folklórcsoport, továbbá Ukrajnából a FDG Horyanochka, SFVCT Kalynonka, FDG Souvenir, FDE Vesna együttesek, Törökországból a FDG Anatolya Turkuaz sport klub, FDG Anatolian high school, FG Mehmet Salih Bal High School, FG Sultanbeyli High School, FG Uskudar Camlica Primary School csoportok, Lengyelországból a ZPIT Warszawianka, Lettországból a CFG Tarskutisz, Bulgáriából az FG Zornitza, Olaszországból pedig az ACGF Soluntum. A Krakovienka néptánc csoportnak a talpalávalót a Zuzka Pilátová vezette óturai POLUN népi zenekar húzta. A legnagyobb sikert a „Kukala kukučka” tánckompozíció aratta, amelynek zárórésze a „Regrúták búcsúja” című tánc volt. A nézők között

František Hlavička

* 1924.11.10., Apaj - † 2005.7.31., Nagyszombat

A vágújhelyi középiskolában szerzett érettségit levelező tagozaton 1952-ben. 1958-tól 1963 szlovák nyelvet és történelmet tanult a pozsonyi Komenský Egyetem filozófiai karán. Az 1940-45-ös években munkásként dolgozott Farkashidán (Vičkovce) és Nagyszombatban. 1949-től 1951-ig a pozsonyi Állami Kiadóban hivatalnok. 1951 és 1969 között pedagógusként és iskolaigazgatóként dolgozik több alapiskolában, tanoncképzőben és művészeti népiiskolában Beckón, Bosácon, Óturán és Sopornján. Középiskolai tanárként tevékenykedett még Szakalcán, Szenicen és Nagyszombatban (1969-1984).

több szlovákiai és csehországi néző is megjelent, amit egyebek mellett a hosszantartó tapson is érzékelt. Többen aztán meg is álltak az együttesnél, hogy megköszönjék szabadságos idejük eltöltésének színesítését. A nagyszerű idő, a kellemesen meleg víz és a vidáman mosolygó emberek jellemezték a hangulatot a crikvenicai tengerparti üdülőközpontban.

A családtagok, a barátok és nem utolsósorban a szponzorok támogatása nélkül – természetesen – nem lehetett volna megvalósítani ezt az utat. Ezúton is szeretnénk megköszönni a Nagyszombati Önkormányzati Kerület elnökének, Tibor Mikuš úrnak a kirándulás szervezéséhez nyújtott anyagi támogatást, de mindenki másnak is, aki hozzájárult valamilyen formában utunk megvalósításához.

A crikvenicai nemzetközi folklórfesztiválzáróműsorát a Krakovienka néptánc csoport és a POLUN népi zenekar a törökországi Sultanbeyli High School együttesel közösen adták. A zene, a tánc és az ének ezzel idén elhalkult, de az együttesek a jövő évi törökországi Antáliában találkoznak újra, addig szól tehát a viszontlátásra ígéret.

Alapítója és főszerkesztője volt a Pegas kiadónak. Verskötetei a Hívás (Volanie – 1971), a Promenáde (1992), a Szerelem (Láska – 1993), de megjelentek gyermekversei és –mondókái is Mondókák (Riekaniky – 1993) címmel. Fafaragással is foglalkozott, több mint 200 alkotást készített. Miroslav Válek és Vojtech Mihálik fémjelezte költőgenerációhoz tartozik. Álnéven is írt F.H. Agát névvel. Legjelentősebb szobrai közé tartozik IV. Béla és I. Lajos megformálása, amelyeket múzeumi megrendelésre készített el a Nagyszombati Városháza fennállásának 750. évfordulója alkalmából. Több mint húsz éven át ezeket a szobrokat senki nem

láthatta, igazából egy műgyűjtő mentette meg az utókornak. František Hlavička tervei közt szerepelt

Cirill és Metód hittérítők szobrának megalkotása is, ám ez a terve már nem valósulhatott meg.

Eugen Kornel Balon

* 1930.8.1., Orlová (Cseh Köztársaság)

Evžen K. Balon vagy Eugeniusz Kornel Balon néven is ismert a kanadai ichtiológus, aki Csehszlovákiából származik és lengyel nemzetiségű. De neves író és utazó is. Balon lengyel tanítási nyelvű alapiskolát végzett, majd a Juliusz Slowacki gimnáziumban érettségizett Orlovban. A prágai Károly Egyetem természettudományi karának elvégzését követően a halászati és vízminőségi kutató intézetben kezdett dolgozni, Nagyszombatban. Első önálló kutatását is itt végezte, nevezetesen a Kamenný mlyn nevet viselő halastavakban. Később Pozsonyban is kutatott, és pedig a halászati laboratóriumban. Ezt követően a Szlovák Tudományos Akadémia kutatója lett, az 1967-71-es években pedig az ENSZ szakértőjeként

tevékenykedett a zambiai (Afrika) Kariba tó kutatása során. 1969-ben emigrált Kanadába, Ontárióban telepedett le, 1995-ben vonult nyugdíjba, amikor is a darwini determinizmus elméletét megkérdőjelező nézetei negatív viszshangot váltottak ki. A világban azonban úgy emlékeznek rá, mint az afrikai állatvilág és ökörendszer tökéletes ismerőjére. Alapítója volt a kanadai Guelphe Egyetemen található, a világ legnagyobb ichtológiai intézetének. Róla neveztek el egyébként két halfajtát is: az európai Gymnocephalus Balon-t és az afrikai Tilapia Baloni-t. Foglalkozott még a Coelocantha faj kutatásával is. Eugen Balon 1980-ban nősült, felesége Christine Flegler. Első házasságából származik Janusz S. Balon nevű fia.

Segíts másokon a Dar Alapítványon

keresztül

Emberré azáltal leszünk, hogy képesekké válunk kifejezni együtársunkat és szolidaritásunkat azokkal, akik erre rászorulnak. Gyakran fordul elő az életben, hogy nem elégséges a családi szeretet, szélesebb összefogásra van szükség ahhoz, hogy ki lehessen segíteni valamely embertársunk megváltozott szükségleteit, amely által közös támogatásunkra szorul. A Nagyszombati Kerületi Önkormányzat ilyen eshetőségre gondolvá hozta létre a Dar Alapítványt, amelynek célja, konkrét segítséget nyújtani a polgároknak, akik e nélkül nem lenének képesek a méltó

ságteljes életre. A Dar Alapítvány 2013. július 15-e és 2013. október 31-e között nyilvános gyűjtést hirdet anyagi eszközök biztosítására karitatív, szociális és egészségügyi jellegű tevékenységre a Nagyszombati kerület területén élő polgárok és szervezetek számára. Az adományokat egy zárt dobozban gyűjtik majd, amelyre elhelyezik a Dar Alapítvány logóját, s amely a kerületi önkormányzat hivatalának előcsarnokában lesz elhelyezve. A nyilvános gyűjtést a Nagyszombati Körzeti Hivatal engedélyezte 2013. június 28-án kiadott ObU-TT-OVVS2-2013/09919 szám alatt.

Galántán is fellobbant a szuverenitás tüze

A Matica slovenská székházának átriumában közösen tartotta meg a Szuverenitás Tábortüze rendezvényt a Matica slovenská galántai helyi szervezete és a galántai Matica slovenská-székház. A rendezvényt pénzügyileg támogatta Galánta városa és a szponzorok, a Matica helyi szervezetének tagjai. A rendezvény szövegírója a székház igazgatója, Zlatica Gažová volt. A meghívott vendégek közt ott volt az SZK NT alelnöke,

Renáta Zmajkovičová, az SZK NT képviselője, Jozef Valocký, a Nagyszombati Kerületi önkormányzat elnöke, Tibor Mikuš, Galánta város polgármestere, Ladislav Maťašovský, a Galántai Körzeti Hivatal elöljárója, Júlia Gálová, a Szlovák Nemzeti Párt (SzNP) központi titkára, Martina Stodolová, az SzNP Kerületi Tanácsának elnöke, Magdaléna Kociánová, az SzNP Galántai Járásai Tanácsának elnöke, Anna Piláriková, a Matica

slovenská galántai járási elnöke, Slávka Kramárová. Beszédében a galántai helyi szervezet elnöke, Pavel Lehotský emlékeztetett arra, hogy Galánta lakosai is ott vannak a tábortűz mellett, mely a szuverén Szlovák Köztársaság kikiáltását követő 21 év során sem aludt ki. A szuverenitás tüze tiszteletadás volt a jeles személyiségeknek, emlékhelyeknek és a sorsfordító történelmi eseményeknek. Tisztelegtünk így a 48-as Szlovák Nemzeti Tanács előtt is, mely 1849. 9. 10-én memorandumot hirdetett a Szlovák Korona Földjének megalakítására és minden önkéntes előtt, aki ezért fegyverrel harcolt. A szuverenitási deklaráció évfordulója minden évben emlékeztessen bennünket arra, hogy méltóságteljesen büszke nemzet vagyunk, államalkotó nemzet, nemzet, mely tiszteli dicső történelmét és ősei örökségét. E rendezvényünkkel

Régióinkból

Nataša Rajcsányiová **Sárrét (Blahová) polgármestere**

A község jogi személy, mely önállóan gazdálkodik saját vagyonával és saját bevételeivel. A községnek az öngazgatás végrehajtása során alapvető feladata területe sokoldalú fejlesztése és gondozása, a lakosság szükségleteinek ellátása. Mivel községünknek nincs saját művelődési háza, 2012-ben úgy határoztunk, felújítjuk a volt iskola épületének egy részét, mely így most már részben község-házaként szolgálja falunkat, községi és egyéb rendezvények zajlanak benne. Idén készülünk a felújítás befejezésére. Szintén 2012-ben újítottuk fel a községi lakást is. 1934 júniusában tették le ünnepélyesen a templom alapkövét, s nem kis, elsősorban pénzügyi nehézségek árán 1935. szeptember 22-én lett

Anton Fiala **Aszós (Osuské) polgármestere**

Aszós község a Miava folyó völgyében fekszik, a Kis-Kárpátok lankáin. Hozzá tartozik Rásnik és Ropov település is. Első írásos említése 1262-ből származik. Az első település, a nagymorva időkben szláv lakóhelyként kb. a X. században a mai Aszós és Nagypetrós (Prietrž) falurészek közti helyen alakult ki. A telepések lakóhe-

is fejet hajtottunk a jeles évfordulón, Szt. Cirill és Metód hittérítők őseink földjére érkezésének 1150. évfordulóján, hisz szláv nyelvünk az ő érdemükből nyerte el írott formáját és lett a római egyház negyedik elismert liturgiai nyelve. Tisztelgünk a Matica slovenská megalakításának 150. évfordulója előtt és minden tagja előtt, akiknek köszönhetően nemzetünk nyelve a legnehezebb időkben is fennmaradt. Rendezvényünket megszólalásával több vendég is támogatta. Renáta Zmajkovičová a szuverenitás kikiáltásának fontosságát emelte ki, Tibor Mikuš beszédében kifejtette, hogy az EU akkor lesz erős, ha az európai nemzetállamok is erősek lesznek, és támogatta a nemzeti történelem megőrzésének szándékát. Martina Stodolová köszöntötte a rendezvényt, és az EU-val folytatandó tárgyalások időszerezését emelte ki.

felszentelve. Az első pap, Jozef Jánoš parókia nélküli lelkész volt. A lakosok építő kedve azonban nem lakandt, s már 1936-ban elkezdődött az építkezés a templom melletti telken. Két év alatt új, nagy parókia nőtt ki a telken, melyet 1938. szeptember 18-án szenteltek fel. 2012-ben községünk és annak minden lakosa közösen tette rendbe a templomudvart. Templomunk beltereit gyönyörű festmények díszítik. Falunkban minden évben különböző akciók zajlanak, évente kétszer van községi társadalmi munka, megünnepeljük a gyermeknapot, a község napját, nyugdíjas találkozót tartunk, májusfát állítunk, futbalozunk, a Mikulás csomagot hoz a gyerekeknek, lakóinkkal együtt köszöntjük az új évet, mulatunk a búcsún szeptemberben, faragunk tölklámpásokat, vígadunk farsangkor.

lyeit gyakran érték árvizek. Az átköltözés mellett döntöttek, és kb. 1050 táján alapították meg új lakóhelyüket, a mai község alapját, Aszós (Osušina) néven. A falu különböző uradalmakhoz tartozott: volt az Apponyiaké (1568), a Pálffyaké (1855). Egy időben két részre osztozott, az erdői rész az Erdődy grófé volt, a korláti rész a Kondrády grófé. A falu neve is többször változott, a mai – Osuské – 1920-ban keletkezett.

Legjelesebb történelmi emléke a római katolikus Mindenszentek Temploma, mely 1619 – 1631 között épült, eredetileg reneszánsz stílusban. 1751-ben átépítették, ekkor kapta mai barokk jellegét. Közadakozásból 1988-ban a templomot restaurálták.

A falu határában található egy védett fa, az „aszósi hárs” (nagylevelű hárs), melynek életkorát 220 évre becsülik. A falu közelében,

Teofil Mihalovič **Alsókorompa (Dolná Krupá)** **polgármestere**

Alsókorompa 10 kilométerre északra fekszik a megyeszékhelytől, Nagyszombattól, és a Nagyszombati járás legnagyobb községei közé tartozik. 2013-ban emlékezik meg községünk a Zobori oklevélben 1113-ban történt első írásos említésének 900. évfordulójáról. Alsókorompán ezt a jelentős évfordulót színes kultúrműsorral ünnepeljük augusztus 17-18-án az idei évben. Gazdag történelmünk hirdetője az építészetileg értékes klasszicista stílusú kastély a falu közepén, mely a 18. és 19. század fordulóján építettet a Brunzvik grófok családja. Alsókorompáról beszélnek mint a muzsika és a rózsák falujáról, mert a kastélyban található a Szlovák Nemzeti

Nagypetrós község irányában található az aszósi kerttelep, az Opendáky. A természetjáráshoz ideális feltételeket kínál a Kis-Kárpátok hegyvonulata. A falut átszeli a Miava folyó, mely védett természeti terület. A faluban van óvoda és alapiskola, négy szervezet fejt ki tevékenységet: a nyugdíjasok egyesület, a szlovákiai nők uniója, a Družstevník futballklub és az aszósi Sakk-klub.

Múzeum Zenei Múzeuma, és minden év júniusában rózsakiállítás rendeznek M. H. Chotek grófnő, híres rózsatermesztő emlékére, aki itt munkálkodott. A faluban működik a Dolnokrupanka és a Karpatská kapela fúvós zenekar, a Krupanski črpáci folklórcsoport, a Dolnokrupanka női éneklőcsoport és a Marion amatőr színház. Az utóbbi években nagyszabású építési beruházás folyt a faluban az európai alapok támogatásával, a község költségvetéséből és más forrásokból, így újult meg az alapiskola és óvoda épülete, bővült a temető és épült az új halottasház. Felújításra került a szolgáltatások háza, a községi hivatal épülete, revitalizáción esett át a faluközpont, multifunkciós játszótér, a temetőnél új parkoló épült. Idén a helyi utak kapnak új burkolatot, megszépülnek a községi épületek és a buszmegállók is.

A Szlovákiai Nyugdíjasok Jednota szövetségének Cirillről és Metódról

A Szlovákiai Nyugdíjasok Jednota szövetségének nagyszombati városi szervezetének tagsága 2013. június 17-én kulturális műsorral emlékeztek meg Cirill és Metód hittérítők régióinkba érkezésének 1150. évfordulójáról. A rendezvény dramaturgiáját készítő Margita Fabiánová elsőként Peter Horváth történet-sznek adott szót.

Peter Horváth előadásában – amelynek címe: „A thesszaloniki testvérek, Cirill és Metód missziójának szellemi és kulturális üzenete a mának” volt – elsősorban az ezidáig alig publikált információkra és a tudományos kutatások legfrissebb eredményeire hívta fel a figyelmet.

Margita Fabiánová arra figyelmeztetett, hogy a misszió kihívást is jelentett, hiszen olyan országba irányult, amely még csak akkor építette alapjait, s összehasonlíthatatlan volt azal az étellel, amelyet addig megtapasztalt a két hittérítő. Az ő érdemük is, hogy egy gyönyörű országot, a mi Szlovákiánkat felépítettük. Amennyiben ma meg akarjuk nekik ezt hálálni, vélhetően a legnagyobb örömet emberiségünk, barátságosságunk és vendégszeretetünk felmutatásával okoznánk nekik.

A Jednota városi szervezete Jesienka énekkara himnikus dalokat énekelt Eva Nováková vezetésével és Šikula harmonikás kíséretében. A zenei

rész szakmai felügyeletét Ervín Blažek látta el.

Az énekszámok között hangzott el Milan Rúfus Ima Szlovákiáért című verse. A kulturális műsor végén a Jednota városi szervezetének 278 jelenlévő tagja hosszas tapsal jutalmazta a Szlovák Műszaki Egyetem anyagtech-

Régióink föld alatti értékei

A nyári hónapokban, amikor a hőmérő higanyszála trópusi hőséget mutat, jól jön minden menekülési lehetőség a forróság elől. Egy ilyen lehetőség a Driny barlang nemzeti természeti emlékhely meglátogatása. A Nagyszombati kerület területén a mészkő hegyeknek köszönhetően sok természetes barlangok található. A legjelentősebbek és legnagyobbak a Kis-Kárpátokban található. A Nagyszombati kerületben pedig a már említett Driny barlang, már csak azért is, mert ez a barlang az egyetlen, amelyet megnyitottak a látogatók számára a nyugat-szlovákiai régióban, nem véletlen, hogy naponta több száz hazai és külföldi turista keresi fel. A barlangról Szomolány lakosai már a régmúlt időkben tudtak. Az állandó nyolc fokos hőmérsékletnek köszönhetően a Cejtach dombon a barlang nyílása (kéménynek is nevezik) körül a téli hónapokban mindig elolvadt a hó. Aztán Szomolány két szülötte, Vajsábel

Kerületünk művészi öröksége: Pirk János

Magyar festő és grafikus. Galántán született (1903. 7. 22.), szegény paraszti családban. Apja cseléd volt a galántai Esterházy-uradalomban, anyja egyszerű paraszt. Apja korai halála után anyja mosónőként dolgozott, hogy eltartsa 11 gyermekét. A nehéz robot és a nyomor azonban aláásta egészségét. János árva gyerekként került nagyszüleihez Szatmárnémetibe (ma Romániában található), ahol az iskola mellett paraszti munkát is végzett. Képzőművészeti tanulmányait Thorma János festőművésznél kezdte el Nagybányán, 1922-től Réti István professzor képzőművészeti főiskoláján folytatta. Tanulmányait többször meg-

nológiai karának Čabelka professzor aulájában megtartott rendezvény előadóját és szereplőit. A Jednota városi szervezete ünnepi ülésén résztvevők lelkében olyan érzés maradt, hogy igazából nem is tudatosítjuk, ki mindenki segített nekünk, hogy a mi gyönyörű országunkban élhetünk.

Imrich és Banič Ján (Banič Štefan, az ejtőernyő feltalálójának fia) vette a bátorságot és kötélén leereszkedtek a barlangba. Mindez 1932-ben történt. A barlangot rövid időn belül, még a harmincas években megnyitották, de csak egy 175 méternyi hosszú folyosó volt járható. Ma a barlangnak mintegy 680 méter hosszúságú ürege ismert, amelyből csaknem 400 méter bejárható. A látogatás ideje átlagosan negyven perc, amire áprilistól októberig van lehetőség. A téli hónapokban a barlang zárva tart. Ebben az időszakban a denevéreknek nyújt menedéket, amelyek itt élnek át a telet. A barlang igen gazdag természeti díszekben, miközben a különböző alakzatok kialakulása időigényes, hiszen egy köbcéntiméternyi növekedésre 70-100 évre van szükség. Legyünk hát óvatosak és körültekintők nemzeti emlékhelyünk meglátogatása alkalmával, óvjuk meg szépségét és épségét a jövő nemzedékek számára is.

szakította, mivel otthon a gazdaságban kellett segédkeznie, s csak 1933-ban fejezte be. A múlt század harmincas éveitől rendszeresen kiállított hazai tárlatokon. Kétszer járt tanulmányúton Párizsban (1931, 1936), Olaszországban (1936) és Romániában (1936 – 1937). A Nagybányai Festőtelepet 1944-ben hagyta el, és Szentendrén, az ottani művésztelepen (Magyarországon) talált új otthonot. Első nagyobb munkája az érdmihályfalvi római katolikus templom faliképe (Románia, 1931). Műveinek vezértémáit a paraszti életmód ihlette, a mindennapi élet és a paraszti munka. Termékeny alkotó volt, több művészeti stílust kipróbált.

Mesterien ábrázolta a természetet, az embereket (mozgásban is). Témaválasztása szigorú volt, a paraszti világot úgy ábrázolta, ahogyan gyermekkorában megtapasztalta. Rendszeresen szerepelt kiállításokon, egyéni tárlata volt Szentendrén, Budapesten, Debrecenben, Gödöllőn és Cognes-sur-Merben (Franciaország). Közös kiállításokon Budapesten, Szegeden, Székesfehérváron, Szentendrén és Keszthelyen mutatkozott be. Művei sok közgyűjteményben megtalálhatók, így a budapesti Nemzeti Galériában, Szépművészeti Múzeumban és máshol is, de magángyűjteményekben itthon és külföldön, többek közt

Földünk gyümölcsei – a nélkülözhetetlen hús

A hús a tej mellett a legfontosabb állati eredetű táplálékunk. Tápértékét a fehérjékkel, a zsírokkal, a cukrokkal, az ásványi anyagokkal és vitaminokkal jellemzik. Mivel a hús a vágóállatok izomanyaga, szárazanyag-tartalma 80 – 90 %-át fehérjék alkotják, melyek esszenciális aminosavak, amelyeket a szervezetünk maga szintetizálni nem képes. A húsban lévő zsírok energiaforrást és energiatartalmat jelentenek. A zsír nem csupán ízke hordozója, hanem a benne oldódó vitaminoké is. Elhelyezkedése szerint a zsír bőr alatti, izomközi és izmon belüli. Az izomszövetben zsírhoz hasonló anyagok található, mégpedig a koleszterin tartalmazta foszfolipidek és szterolok. A koleszterin a zsírsavakhoz kötődik, legnagyobb arányban az agyban, a gerincvelőben és az idegekben fordul elő. Védi a test sejtjeit, nagy jelentősége van a hormontermelésben, a D-vitamin bőrben történő termelésére, az idegsejtek regenerálásában és a zsírsavak továbbításában. Az állati izomrostok cukortartalma alacsony, főként a glikogén van jelen bennük, amely amolyan tartalékanyag, és az állat elpusztítását követően a hús érési folyamatát befolyásolja, ami a technológiai tulajdonságokra is kihat. A legnagyobb fehérjetartalma a vadhúsoknak, a növendék marha és a baromfi húsának van, 100 g húsról számítva 21 – 24 g. Kisebbségben a növendék bikák és házinyulak zsírtartalma (1,8 g/100 g).

Galántán is. Több képzőművészeti egyesületnek tagja volt. Rangos állami kitüntetések (1973, 1983) és képzőművészeti díjakat – Munkácsy-díj (1957) – kapott, 1973 óta Szentendre város díszpolgára. 2010-ben Szentendre város önkormányzata és családja létrehozta a Pirk János Múzeumot. Hetvenéves (1919 – 1989) művészi pályafutása neves művészettörténészek kutatásainak témája. Cikkek és tanulmányok száza foglalkoztak vele a folyóiratokban, két monográfia jelent meg róla, s kiadásra kerül a Pirk János album is. A Duna televízió filmet forgatott életéről „Pirk János, a magyar Van Gogh” címmel. Pirk János Szentendrén hunyt el 1989. 3. 1-jén.

Am a bőrs csirke már 12 g zsírt tartalmaz szemben a bőrtelennek, mely csak 2 g/110 g-ot. Ebből ered a hús energiatartalma is, pl. a bőrs csirke 568kJ/100 g, a háznyúl vagy növendék bika 430kJ/100 g. Mánapság nagyító alatt vizsgálják a koleszterin-tartalmat is, melyből a sertés- és marhahúsban 56 – 68 mg/100 g található, a bőrtelen csirkében 86 mg/100 g. Nagyobb a vadhúsok koleszterin tartalma, meghaladhatja a 100 mg-ot is, de oda kell figyelni a jó és a rossz koleszterin (HDL és LDL) arányára is. A hús feldolgozása, vagyis az állatok vágása a vágóhidakon kezdődik, ahol a hús elsődleges kezelése mellett annak megvizsgálására, hűtésére is sor kerül, megtörténik az alapvető darabolás, vagy a félbe vágott vágóállatokat a feldolgozókhöz szállítják. Kerületünkben több vágóhid is található, általában a gazdasági állatok tenyésztésük közelében, vagy azok részeként, mint Vágdebrőd (Drahovce), Galgóc (Hlohovec), Terezov, Blanka, Császko (Částkov), Dejte (Dechtice), Szered, Dunaszerdahely, Felsőszeli és Galánta esetében. Ezek a helyeken húst is lehet vásárolni. Az emberi táplálkozásnak általánosságban véve változatosnak és kiegyensúlyozottnak kell lennie, tehát a húst is szerepeltetni kell étlapunkon, mégpedig a különböző állatfajták és különféle húskészítmények formájában, melyekről legközelebb lesz szó.